

**COMMUNICATION, ESSENTIAL ASPECT OF SOCIAL INTERACTION,
CHARACTERISTICS OF COMMUNICATION TEACHER**

Doina David

Assoc. Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" University of Tîrgu Mureş

Abstract: Regardless of our angle of approach, communication is the transmission of information, ideas, opinions, views or from one individual to another or from one group to another; Communication is an attribute of the human species; any activity, from mundane activities of daily routine that we live each of us daily through to complex operations at the level of organizations, can not be conceived outside communication process. Thus, communication becomes a fundamental component of all human existence and, in particular, and the whole process didactic. Orice default communication process and hence communication and teaching process has a threefold dimension: outward communication (verbal and non-verbal actions observed by interlocutors) , meta (which means beyond words) and intracomunicarea (communication achieved by each individual in his inner, from the self). The entire process of organizing and conducting training activity of students is covered by communication. Following fixing desirable behaviors of students and changing the undesirable by targeting teacher communication, while forming their communication skills. But to be formed, trained educators need themselves. To form communicative skills in students, educators themselves must also possess the skills and the process of communication with students is training himself to these means of communication skills. Therefore, the issue concerns communication skills both educators and educated, be it training for first, whether it's training and development for others.

Keywords: metacommunication, barriers communication, pedagogical communication, communication, interaction communicational.

Societatea contemporană demonstrează tot mai mult că este una complexă, amplă, ce se bazează pe o complexitate de conexiuni, interacțiuni și interdependențe care pentru a le cunoaște, impun o abordare holistică (totală). Datorită acestei complexități implicit și comunicare se cere a fi una totală, care permite și conștientizarea unor segmente din ce în ce mai ample care permit drumul succesului în orice activitate sau domeniu care va obține valențe noi. În ultima perioadă, abordarea interdisciplinară a venit tot mai mult în sprijinul decodării posibile a informației lumii vii, capabile să lărgescă tot mai mult orizontul cunoașterii umane.

Teoria complexității și studiile bazate pe acestea au permis conștientizarea unor nivele complexe de înțelegere și aplicare ale elementelor comunicării. Azi, la început de mileniu al comunicării holistice, se pot folosi cu încredere tehnicile creative, intuitive, logice, imaginative în procesul de realizare a comunicării.

Comunicarea rămâne verigă esențială în funcționarea normală a oricărui sistem. În opinia noastră, comunicarea reprezintă ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informații și de semnificații între persoane aflate într-o situație socială dată. Prin comunicare se realizează schimb de informații și semnificații, astfel procesele de comunicare devin esențialmente sociale, întemeiate pe fenomene de interacțiune și determinare.

Orice comunicare este o interacțiune, fiind o interacțiune se prezintă ca un fenomen dinamic care implică o transformare, cu alte cuvinte este un proces de influență reciprocă între mai mulți actori sociali. Ceea ce este relevant pentru comunicare este că, niciodată nu se poate spune că s-a făcut totul pentru ca omul să poată înțelege mesajul. Comunicarea este un proces complex, iar dacă ea se realizează prin mijloace tehnice avansate (satelit sau Internet) chiar dacă mesajul din punct de vedere tehnic poate fi corectat, în ce privește conținutul, este nevoie de fidelitate în mesaj, claritate și o bună cunoaștere a acestuia.

În procesul de învățare, comunicarea poate fi considerată cauză sau condiție esențială a schimbării individului și implicit a schimbării sociale. Astfel, de la apariția tiparului ca principal mijloc de comunicare și transmitere a mesajelor până la mijloacele moderne aduse de calculator, internet, ziare electronice, toate impun o evoluție socială mai mult sau mai puțin continuă.

Din această perspectivă studiul nostru consideră că, o anumită informație, capătă un referențial pentru cel care o transmite, devine un mesaj ce reprezintă un factor comunicațional important. Un rol important în procesul de comunicare îl dețin căile, mijloacele prin care acesta se realizează.

Importanța tehnicilor de informare și comunicare, importanța tehnicilor de comunicare în procesul de învățare este evidentă sub aspect formator pentru elevi și studenți. În această ordine de idei, dincolo de accentul informațional care este un monopol al școlii și nu numai al acesteia, există aspectul formativ și comunicațional care se diversifică continu datorită dezvoltării tehnologiei.

Comunicarea reprezintă un aspect esențial al “*interacțiunii sociale printr-un sistem de simboluri și mesaje*” (George Grebner)¹. Astfel, cele două axe ale comunicării sunt: schimbul de mesaje și aspectul persuasiv.

Noile modele ale comunicării iau în considerare circularitatea comunicării (alternanța participanților la procesul de comunicare în rolurile de emițător și receptor), deosebirile individuale în stăpânirea codurilor de comunicare, rolul opiniilor și al atitudinilor în procesul comunicării, importanța contextului social și cultural al schimbului, inclusiv în cazul comunicării educaționale.

Particularitățile comunicării sunt evidențiate de multitudinea situațiilor de comunicare în care se plasează oamenii. Astfel, comunicarea are rolul de a-i pune pe oameni în legătură unii cu ceilalți, în mediul în care evoluează; în procesul de comunicare, prin conținutul mesajului, se urmărește realizarea unor scopuri și transmiterea anumitor semnificații.

Astfel, orice proces de comunicare se desfășoară într-un context, adică are loc într-un anumit spațiu psihologic, social, cultural, fizic sau temporal, cu care se afla într-o relație de independență. În acest context, procesul de comunicare are un caracter dinamic, datorita faptului că orice comunicare, odată inițiată, are o anumită evoluție, se schimbă și schimbă.

Indiferent de unghiul nostru de abordare², comunicarea este procesul de transmitere de informații, idei, opinii, păreri fie de la un individ la altul, fie de la un grup la altul; comunicarea este un atribut al speciei umane; nici un fel de activitate, de la banalele activități ale rutinei cotidiene pe care le trăim fiecare dintre noi zilnic și până la activitățile complexe desfășurate la nivelul organizațiilor, nu pot fi concepute în afara procesului de comunicare. Astfel, comunicarea devine o componentă fundamentală a întregii existențe umane și în particular, implicit și a întregului proces didactic.

¹ Pănișoară, I. O., (2007), *Comunicarea eficientă*, Editura. Polirom, Iași, p. 15

² A se vedea, Ionescu, M. și Radu, I. (2001), *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca; Iucu, R. B., (2000), *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, Editura. Polirom, Iași.; Leroy G. (1974), *Dialogul în educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

Orice proces de comunicare și implicit și procesul comunicării didactice, are o triplă dimensiune: comunicarea exteriorizată (acțiunile verbale și neverbale observabile de către interlocutori), metacomunicarea (ceea ce se înțelege dincolo de cuvinte) și intracomunicarea (comunicarea realizată de fiecare individ în forul său interior, la nivelul sinelui).

“Acțiunea de a educa nu se poate exercita decât în cadrul unui raport de comunicare între educator și cel care educă.”³

Întregul proces de organizare și desfășurare a activității de instruire a elevilor este reglementat prin comunicare. Urmărind fixarea comportamentelor dezirabile ale elevilor și modificarea celor indezirabile, prin comunicare profesorul vizează, în același timp formarea capacităților comunicative ale acestora.

Dar pentru a putea *forma*, educatorii trebuie ei înșiși *formați*. Pentru a forma la elevi competențe comunicative, educatorii înșiși trebuie să posede asemenea competențe, iar procesul de comunicare cu elevii este el însuși mijlocul de formare la aceștia a competențelor de comunicare. Prin urmare, problema competențelor comunicaționale îi privește deopotrivă pe educatori și pe educați, fie că e vorba de perfecționare în cazul primilor, fie că e vorba de formare-dezvoltare în cazul celorlalți.

Comunicarea pedagogică/ didactică⁴ educațională este o formă specifică a comunicării umane, fiind un proces de emisie – recepție a unor mesaje sub formă de cunoștințe, sentimente, emoții, deprinderi, abilități etc. Acest tip de comunicare se bazează pe relațiile interpersonale dintre educator și educați, sub aspectul vehiculării informațiilor despre acțiuni, situații, despre participare, influențare, adaptare etc.

1. Comunicarea didactică⁵, formă a comunicării pedagogice⁶, caracteristici și definiții

“Comunicarea didactică este o formă a comunicării pedagogice, prin care se vehiculează conținuturi specific diferitelor discipline de învățământ, în vederea generării unui act de învățare. Comunicarea didactică, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de

³ Crețu, D; Nicu, A.,(2002), *Pedagogie pentru definitivat și gradul didactic II*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, p.231

⁴A se vedea, Cucuș, Constantin, (1996), *Comunicarea didactică*, în: *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași; Ezechil, Liliana, (2001), *Comunicarea educațională în context școlar*, Editura Didactică și Pedagogică, București; Ferry Giles (trad.), (1975), *Dialogul în educație*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

⁵ A se vedea, Stan, E., (1999), *Profesorul între autoritate și putere*, Editura Teora, București; Abric, J., (2002), *Psihologia comunicării*, Editura Polirom, Iași; Cucuș, Constantin, (1998), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași;

⁶A se vedea, Șoitu, Laurențiu, (1997), *Pedagogia comunicării*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

predare-învățare, se instituie de regulă între profesor și elev, dar o putem regăsi și în raporturile elev – elev, elev – manual, părinte – copil etc.”⁷

Comunicarea didactică⁸ presupune o interacțiune de tip *feed-back* privind atât informațiile explicite, cât și cele adiacente intenționate sau formate în cursul comunicării. Tot aceasta stă la baza oricărei intervenții educative. Conținutul cognitiv predat-învățat în procesul didactic și influențarea formativă (asupra capacităților operaționale, formării morale, estetice etc.) presupun o interacțiune permanentă între educator și educat.

Funcționarea conexiunii inverse informează permanent emițătorul despre efectele comunicării asupra partenerului și fiecare dintre locutori își adaptează conduita comunicațională ulterioară în funcție de ceea ce receptează. Astfel, comunicarea didactică este bilaterală.

Reciprocitatea relației comunicaționale didactice trebuie înțeleasă și în sensul că inițiativa mesajului aparține și elevului. Elevul este, în egală măsură cu educatorul, agent al comunicării didactice, dar inițierea mesajului de către elev se referă mai puțin la conținutul cognitiv al științei pe care trebuie să și-l însușească și mai mult la *cum* poate face acest lucru.

Predarea ca formă de comunicare didactică, devine un sistem de operații de selectare, ordonare și adecvare la nivelul de gândire al elevilor, a unui conținut informațional și de transmitere a lui, folosind anumite strategii didactice, în scopul atingerii obiectivelor pedagogice.

Prin comunicarea didactică se realizează interacțiunea profesor-elev și o serie de relații care influențează procesul de predare: relații de schimb informațional, de influențare reciprocă, de cooperare, simpatetice față de emițătorul mesajului didactic.

Astfel, raporturile de comunicare produc o serie de efecte sub forma unor categorii de rezultate⁹: cognitive (cunoștințe, metode de lucru, mentalități, judecăți, formarea de noțiuni științifice și operații intelectuale etc.), rezultate afective (schimbări în dinamica stărilor emoționale și motivaționale, modificări de atitudini, interes, dispoziții, dezvoltarea unei palete largi de sentimente, valorizare și acceptare interpersonală etc.) și rezultate comportamentale (conduite expresive și emoționale, reacții adaptative, implicare în cooperare sau competiție, perfecționarea comportamentelor privind decizia, comunicarea etc.)

⁷ Idem, p. 232

⁸ A se vedea, Mucchielli, Alex, (2008), *Comunicare în instituții și organizații*, Editura Polirom, Iași; Mucchielli, Alex, (2006), *Teoria proceselor de comunicare*, Editura, Institutul European, București; Pânișoară, Ion-Ovidiu, (2006), *Comunicarea eficientă*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași.

⁹ Dumitru, Gh., (1998), *Comunicare și învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

Comunicarea didactică are mai multe caracteristici, prin care se deosebește de alte forme de ale comunicării umane: se desfășoară între doi sau mai mulți agenți (de regulă profesor-elevi), mesajul didactic este conceput, selecționat, structurat logic de către profesor, urmărește efecte de învățare și dezvoltare la nivelul elevului.

Alte elemente de specificitate sunt surprinse astfel¹⁰: dimensiunea explicativă a discursului didactic, structurarea comunicării didactice conform logicii pedagogice, selecționarea și organizarea conținuturilor predate de către profesor, combinarea comunicării orale cu cea scrisă, combinarea comunicării verticale (profesori-elevi) cu cea orizontală (elevi-elevi) în forme organizate sau spontane, finalitatea accentuată a comunicării, subordonată obiectivelor didactice urmărite.

*„... Avem convingerea că nu se poate vorbi despre itemi specifici ai comunicării didactice, alții decât cei care caracterizează comunicarea umană în general, specificitatea celei dintâi apărând din contextul comunicării la clasă unde elementele în discuție capătă ponderi, gradiente diferite și sunt organizate într-o altă manieră”.*¹¹

Comunicarea didactică este o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces de învățare.¹² Scopul său este de a produce, provoca sau de a induce o schimbare în comportamentul „receptorului”.¹³ Cu toate acestea nu prezența personajelor „profesor-elev/elevi îi imprimă unei comunicări specificul didactic, ci respectarea legității proprii unui act sistematic de învățare.

O posibilă definire a comunicării didactice se poate structura pe ideea că aceasta este o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare”.¹⁴ Astfel, sunt eliminate orice restricțiile de conținut (pentru că învățarea este în egală măsură centrată pe dobândirea de cunoștințe, deprinderi, motivații, atitudini etc.), este generată în și de un cadru instituțional. În acest context, specificul comunicării didactice este determinat de cadrul instituțional în care se efectuează și de logica specifică a învățării, ca modalitate fundamentală de instruire și educare.

¹⁰ A se vedea, Iacob,L(1998),*Comunicarea didactica, in Psihologie școlara*, Editura Polirom, Iași.

¹¹ Săucan,D., (1999),*Specificitatea comunicării didactice in contextual comunicării interumane, in Competența didactică*, Editura All Educațional, București.

¹² A se vedea, Iacob, L.,*op.cit.* p.45.

¹³ Mucchielli, A.,(2002), *Arta de a influența. Analiza tehnicilor de manipulare*, Editura Polirom, Iași.

¹⁴ Iacob, L., *Op.cit.*

2. Comunicativitatea

Comunicativitatea este o component esențială a aptitudinii didactice, care atunci când este instrumentată eficient, operează în mod constructiv. La unii profesori există o adevărată dispoziție comunicativă și de influențare cu componentele ei: *vorbire expresivă, gestică, capacitate de demonstrație instructivă și logică, expuneri semnificative și inteligente, dialogul colocvial antrenant*, totul concentrându-se pe activitatea mentală a elevului/studentului.

Specificul comunicării didactice este astfel imprimat de caracteristicile relației profesor-elevi, la clasă. În activitatea la clasă, profesorul competent conduce cu pricepere dialogul cu elevii, astfel încât el influențează cu tact pedagogic personalitatea elevilor și, în același timp, tot cu tact pedagogic, se lasă el însuși influențat de personalitatea acestora, stimulându-se, deci, reciproc. Astfel, elevii vor recepta mai eficient mesajul pornit de la profesor, iar acesta, la rândul lui, prin întrebările și intervențiile elevilor va obține un *feedback* adevărat în legătură cu eficiența sau deficiența actului de predare-învățare.

Astăzi actul comunicării este abordat ca o unitate a informației cu dimensiunea relațională, aceasta fiind purtătoare de semnificații, în funcție de situație și de relația dintre actorii comunicării (ex. o informație verbală imperativă: „citește!; vorbește!; spune!” poate fi poruncă, provocare, îndemn, sugestie, ordin sau sfat).

Perspectiva expozitivă a comunicării este înlocuită în prezent de modelul interactiv, care analizează actul comunicării ca o *relație de schimb între parteneri*, care au fiecare, simultan, un statut dublu: de **emițător** și de **receptor**, în același timp. Astfel, atribuirea rolului de emițător educatorului și a celui de receptor elevului, practicat în școala tradițională, devine în prezent discutabilă, în sensul că informația vine nu numai de la profesor spre elev, ci și de la elev spre profesor.

Analiza exclusivă a informațiilor codificate prin cuvânt, și implicit, prin mesajul verbal, pierde tot mai mult teren în fața abordării și cercetării diversității codurilor utilizate (gest, imagini virtual, mijloace multi-media, etc.) și a acceptării multicanalității comunicării, care dobândește tot mai mult alte valențe decât cele tradiționale cunoscute.

Comunicarea apare ca un circuit care se autoreglează permanent. Interlocutorii nu numai că aleg sau creează conținuturi, ei inventează procedee și modalități pentru schimbul lor. Profesorul nu trebuie doar să informeze, el trebuie să comunice cu elevii săi. Informațiile sale variază ca amplitudine și profunzime, în funcție de informațiile primite de la elevi.

Acestea fac dovada a ceea ce ei așteaptă de la profesorul lor, a ceea ce sunt dornici să afle. Astfel, profesorul este un *rezonator*, ca și elevul. Dacă profesorul nu decodifică la timp reacțiile elevilor săi și nu-și reglează la timp conduita comunicațională, întreaga activitate educațională poate fi compromisă.

Comunicarea didactică este instrumentul principal de realizare a procesului instructiv-educativ, dar și o experiență a dialogului, a relațiilor interumane și a colaborării. Actul comunicării în context școlar permite, implicit sau explicit, nu doar schimbul de informații, ci și de idei, noțiuni, atitudini, semnificații, dorințe, expectanțe, interese, sentimente etc. Mai mult, în situația didactică a actului comunicării subiecții urmăresc să fie acceptați, înțeleși, respectați, valorizați bilateral.

Comunicarea trebuie adaptată situației didactice date, prin alegerea celor mai potrivite forme de realizare, a unui limbaj specific, și totodată adaptată particularităților psihologice ale celor implicați, particularităților psihosociale ale grupului școlar, ca și specificității contextului fizic și temporal. Comunicarea didactică devine astfel un sistem deschis, supus influențelor mijloacelor, metodelor și formelor comunicaționale specifice postmodernității.

Dacă se dorește optimizarea actului educativ¹⁵ în ansamblul său, un punct de referință trebuie să îl constituie permanenta preocupare pentru prevenirea și înlăturarea disfuncțiilor din comunicarea didactică.

Pentru atingerea acestui deziderat este necesar ca mai întâi să fie identificați acei factori care pot favoriza apariția disfuncțiilor la nivelul comunicării, iar în al doilea rând să se identifice modalitățile concrete prin care putem îmbunătăți procesul comunicațional desfășurat în școală.

Ca și concluzie, comunicarea educațională conține câteva trăsături cu un caracter general și specific: se desfășoară cel puțin între doi parteneri de tipul, profesor-elev, elev-profesor, elev-elev; mesajul este conceput, organizat și structurat logic de către profesor, pe baza unor

¹⁵ A se vedea, Leroy G. (1974), *Dialogul în educație*, București, Editura Didactică și Pedagogică, București; Chiș, V. (2002), *Provocările pedagogiei contemporane*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca; Dospinescu, V., (1998), *Semiotică și discurs didactic*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

obiective; efectul învățării este acela de a influența, de a modifica, de a conferi stabilitate comportamentelor individuale sau de grup; generează învățare, educație și dezvoltare, prin implicarea activă a elevului în actul comunicării.

Astfel, comunicarea didactică este o formă complexă, pentru că, integrează diferite tipuri de comunicare, verbală, empatică, nonverbală-prin gesturi sugestive, descriptive, expresive, este o comunicare srisă, vizuală cu funcție informativă de stimulare a gândirii independente, a spiritului de observație și a creativității.

3. Comunicarea didactică, stimulente al potențialității cognitive a elevului

Comunicarea didactică este un tip de comunicare interumană. În această calitate ea se folosește de aproape toate celelalte forme de comunicare: comunicarea verbală, paraverbală, non-verbală și chiar comunicarea intrapersonală, interpersonal. Rămâne totuși să ne întrebăm; prin ce se diferențiază comunicarea didactică de celelalte tipuri de comunicare? Întrebarea este cu atât mai legitimă cu cât, după cum se știe, există multe alte tipuri ale comunicării interumane: limbajul imagistic (pictură, sculptură, coregrafie, cinematografie), limbajul figural-simbolic al muzicii, limbajul simbolic-abstract (care este caracteristic pentru matematică și logică), limbajul științei, cel cibernetic. Toate au caracteristici ce le diferențiază una de alta și le fac inteligibile, mai ales, pentru persoanele-receptoare din domeniile respective.

Comunicarea didactică este o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces de învățare.¹⁶ Scopul său este de a produce, provoca sau de a induce o schimbare în comportamentul „receptorului”.¹⁷ „O posibilă definiție a comunicării didactice se poate structura pe ideea că aceasta este o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare”.¹⁸

Conform acestei abordări, sunt eliminate restricțiile de conținut (pentru că învățarea este în egală măsură centrată pe dobândirea de cunoștințe, deprinderi, motivații, atitudini etc.), este influențată și determinată de cadru instituțional (comunicare didactică poate avea și manifestări informale), astfel, nu prezența personajelor „profesor-elev/elevi îi imprimă unei comunicări specificul didactic, ci respectarea legității proprii unui act sistematic de învățare.

Aici se conturează specificitatea și particularitatea comunicării didactice prin intermediul discursului didactic, care dobândește următoarele dimensiuni.

¹⁶ Iacob, L.,(1998), *Comunicarea didactica, in Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași.

¹⁷ Mucchielli, A.,(2002), *Arta de a influența. Analiza tehnicilor de manipulare*, Editura Polirom, Iași.

¹⁸ Iacob, L., *Op.cit.*p.26.

- **Dimensiunea explicativă** a discursului didactic este pronunțată, deoarece vizează prioritar înțelegerea celor transmise. De aici o „marcă” a comunicării în clasă, este axată pe „deblocarea” și antrenarea potențialității cognitive a elevului.

- **Structurarea comunicării** didactice conform logicii pedagogice, are ca primă cerință facilitarea înțelegerii unui adevăr și nu doar simpla lui enunțare.

- **Rolul activ al cadrului didactic** față de conținuturile științifice, profesorul organizează și personalizează conținuturile, ghidat de programa în vigoare și de manualul pentru care a optat.

- **Pericolul transferării autorității** de statut asupra conținuturilor. Pentru cei care învață apare riscul ca un lucru să fie considerat adevărat sau fals nu pentru că este demonstrabil, ci pentru că este enunțat de o sursă de autoritate.

- **Personalizarea comunicării** face ca același cadru instituțional, același conținut, același potențial uman să fie explorate și exploatate diferit și cu rezultate diferite.

În psihologia socială se precizează că orice act de comunicare interumană cuprinde: 1) persoana care inițiază și formulează mesajul; 2) sistemul de emisie, cu rolul de a codifica mesajele, transformându-le în semnale verbale, grafice, vibratorii sau impulsuri (acest sistem plus individul uman menținut la punctul 1 reprezintă „persoana-emitător”); 3) canalul (calea de comunicație) prin care se transmit semnalele; 4) aparatul de recepție; 5) destinatarul, care procesează informația primită, o decodifică, o înțelege (aceasta și cea de la punctul 4 rezultă „persoana-receptor”).

Tot psihologia socială precizează că pentru o bună comunicare prezintă importanță și distanța dintre partenerii comunicării, dispoziția așezării lor, tipul de cod (oficial, mass-media, didactic etc.), situația enunțiativă (lecție, interviu, dezbateri), feedback-urile, elementele de bruijaj. Toate acestea sunt valabile și pentru comunicarea educativă și didactică, dar care în acest tip de comunicare interumană dobândesc un anumit specific analizat și subliniat de numeroși autori.

Pe lângă circuitele de comunicare în clasă, blocajele¹⁹ comunicării didactice, randamentul acestei forme de comunicare etc., studiate în specificul comunicării didactice se înscriu și următoarele: efortul profesorului de a prezenta într-o formă logică materialul de predat, de a-l face inteligibil pentru elevi, ceea ce în comunicarea curentă dintre doi sau mai mulți parteneri se

¹⁹ A se vedea, Shapiri, D., (1998), *Conflictele și comunicarea*, Editura Arc, București; Lacombe, F., (2005), *Rezolvarea dificultăților de comunicare*, Editura Polirom, Iași.

resimte mai dificil. Cu alte cuvinte, în comunicarea didactică acest efort al educatorului devine sau trebuie să se configureze într-o veritabilă aptitudine didactică.²⁰

Blocajul comunicațional în educație poate fi generat și determinat de o serie de factori: **Compexitatea ideii abordate**, cu cât mai complexă este ideea cu atât mai puțin vor dori elevii să o înțeleagă, de aceea este nevoie să se țină cont de principiul didactic al graduării informațiilor, cunoștințelor, astfel pot fi utilizate grafice, suporturi audiovizuale pentru a facilita înțelegerea fără a prejudicia conținutul. **Competiția ideilor**, de obicei se acceptă greu ideile noi, radicale în raport cu cele cunoscute, deși în practica educațională procesul este invers, ideile noi le completează pe cele deja existente.

Bariere în trimiterea mesajelor, pot să apară atunci când sunt trimise mesaje inadecvate, cu un conținut neclar, deficitar, mult prea complex, dificil sau neinteligibil. **Bariere la nivelul receptării**, aparține în egală măsură celui care primește mesajul și mediului, în primul caz avem de-a face cu anxietăți, nevoi, credințe, valori, atitudini, opinii, expectații, prejudecăți, nivelul de atenție oferit unui sau mai multor stimuli; iar, în cel de al doilea caz, se conjugă cu stimulii existenți în mediu. **Barierile acțiunii**, presupun flexibilitate pentru schimbarea atitudinilor, comportamentului, caracteristicilor personale.

Chiar dacă barierele se regăsesc la nivelul tuturor componentelor actului de comunicare, pentru ca să fie eficientă comunicarea didactică aceasta implică din partea profesorului câteva aspecte: claritatea mesajului, precizia acestuia, limbajul adecvat și accesibil elevilor, prezentarea interesantă a conținutului, capacitate sporită de concentrare, cunoașterea limbajelor utilizate, motivare pentru formare profesională continuă.

Același lucru se poate spune despre realizarea persuasiunii și a convingerii. Acestea dobândesc forța necesară numai datorită calităților personale ale educatorului. Pentru că ele au o anumită putere după cum am arătat, în orice act de comunicare. Forța lor își are izvorul în temeinica pregătire de specialitate a profesorului, în capacitatea lui de persuadare și în cunoașterea particularităților individuale și de grup ale elevilor.

Un aspect, de asemenea, specific comunicării didactice, este pericolul transferării autorității de „statut” asupra „conținuturilor” prin argumentul autorității.

„Comunicativitatea”, componentă esențială a aptitudinii didactice, este astfel instrumentată încât operează constructiv. La unii profesori există o adevărată dispoziție

²⁰ Păun, E.,(1982), *Sociopedagogia școlară*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

comunicativă și de influențare cu componentele ei: vorbire expresivă, gestică, capacitate de demonstrație instructivă și logică, adecvare la timpanul mediu al elevilor, expuneri semnificative și inteligente, dialogul colocvial antrenant, totul concentrându-se pe activitatea mentală a copilului.²¹ Specificul comunicării didactice²² este imprimat apoi de caracteristicile relației profesor-elevi la clasă. În activitatea la clasă profesorul competent conduce cu pricepere dialogul cu elevii, astfel încât el influențează cu tact pedagogic personalitatea copiilor și, în același timp, tot cu tact pedagogic, se lasă el însuși influențat de personalitatea acestora, stimulându-se, deci, reciproc.

Astfel, elevii vor recepta mai eficient mesajul pornit de la profesor, iar acesta, la rândul lui, prin întrebările și intervențiile elevilor, va obține un feedback adevărat în legătură cu eficiența și defecțiunile actului de predare-învățare. Analizând arta vorbirii la clasă, în unele lucrări se subliniază și mijloacele prin care ea se realizează. De exemplu, important este și modul în care se frazează”. Astfel, „frazarea între două sensuri” nu numai că deranjează receptorul, dar induce și neclaritate în transmiterea mesajului.

De aceea, calitatea mesajului este asigurată prin „alegerea cuvintelor de valoare”, evitându-se astfel confuziile și neclaritățile. Modul în care sunt construite frazele comprimă o structură logică, clară comunicării profesor-elev, întrucât „*Cuvântul în sine nu e nimic față de ideea care îl domină, ea fiind aceea care dă valoare și semnificație*”.²³

BIBLIOGRAPHY:

1. Craia, S., (2000), *Teoria Comunicării*, Editura Fundației „România de Mâine”, București
2. Cristea D, (1984), *Structurile psiho-sociale ale grupului si eficienta acțiunii*, Editura Academică, Bucuresti.
3. Cristea Sorin, (1998), *Dictionar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
4. Cristea Sorin, (1996), *Pedagogie generala. Managementul educatiei*, Editura Didactică și Pedagogică, Bucuresti.
5. Cucuș, Constantin, (1998), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași
6. Cucuș, Constantin, (1996), *Comunicarea didactică*, în: *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași.

²¹ Popescu – Neveanu, P.,(1978), *Dicționar de psihologie*, Bucuresti, Editura Albatros, București.

²² A se vedea, Postelnicu, Constantin., (2000), *Fundamente ale didacticii școlare*, Tipografia Universității din Craiova;Șoitu, Laurențiu, (1997), *Pedagogia comunicării*, Editura Didactică și Pedagogică, București;

²³ Săucan, D. St., *Op.cit.*